

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2543 อนุมัติให้มีการดำเนินโครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) เพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการสร้างรากฐานในการพัฒนาประเทศระยะยาว ซึ่งกรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วม โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร ภายใต้การสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยได้มีการคัดเลือกพื้นที่ของหน่วยงานในส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นสถานที่สวยงาม มีกิจกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวซึ่งในปัจจุบันแนวคิดในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, Farm Stay, Home Stay สำหรับประเทศไทยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้มีการดำเนินการอยู่บ้างแต่ยังขาดแนวทางการพัฒนาและจัดการที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร หนอง คลอง บึง และพืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ ตลอดจนมีศักยภาพสูงในการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว (กรมวิชาการเกษตร, 2544)

ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิธีการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนรวมไปถึงการได้ศึกษา เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านกระบวนการประกอบสัมมาชีพภาคเกษตรอย่างใกล้ชิด บางแห่งจัดให้มีการพักแรมในบ้านของเกษตรกร (Home Stay) ในแง่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบนี้ คือ ทำให้สามารถศึกษาเรียนรู้ลักษณะการดำเนินชีวิตได้อย่างใกล้ชิด ได้ร่วมกิจกรรมกับเกษตรกรและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ได้มากขึ้น ซึ่งถ้าขาดการวางแผนและการจัดการที่ดีอาจมีข้อเสียติดตามมาคือ ผลกระทบทางวัฒนธรรม อาจเกิดความไม่เข้าใจสำหรับคนที่ต่างวัฒนธรรม (ชาวต่างชาติ) และต้องมาอยู่ร่วมกัน ดังนั้น การดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย จึงมีการศึกษาวางแผนถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ตลอดจนการพิจารณาด้านศักยภาพ

ทางการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ต่อไป

ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาเป็นกลยุทธ์พัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นกระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่โยงใยกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชม เมื่ออุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้นกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวย่อมจะต้องส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว นำไปสู่การเคลื่อนไหวสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ (Ecotourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) หรือ การท่องเที่ยวที่อ่อนโยนกับสิ่งแวดล้อม (Soft Tourism) โดยได้เสนอแนวคิดว่ากรท่องเที่ยวควรถูกพัฒนา เช่นเดียวกับการจัดการที่ผ่านกระบวนการคิดที่ถูกต้องดีแล้ว จากความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลเสียหายนต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไป (พลอยศรี, มปป.)

ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงศูนย์โดยการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สถานที่จอดรถ ถนน ห้องน้ำ ห้องอาหาร ศาลาชมวิว หรือศาลาพักผ่อน รวมถึงเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร เพื่อให้ขุนวางพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนผู้ปฏิบัติงานในศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นประโยชน์แก่ศูนย์วิจัยและสถานี่ทดลองอื่นที่ได้ดำเนินการเกษตรท่องเที่ยวได้นำไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้ได้มาตรฐานตามต้องการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยบางประการด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง)

3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปเป็นแนวทางให้แก่ผู้ปฏิบัตินำไปปรับปรุงการดำเนินงานและเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำกัดเขตการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้นที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2548

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

1. ลักษณะส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- สถานภาพการสมรส
- จำนวนสมาชิก

2. ด้านเศรษฐกิจ

- รายได้
- อาชีพหลัก

3. ด้านสังคม

- ระยะเวลาที่เข้าพักที่ศูนย์ฯ
- การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- จุดท่องเที่ยว
- เจ้าหน้าที่วิทยากรนำเที่ยว
- บ้านพัก
- ร้านอาหาร (สโมสร)
- การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ฯ

นิยามศัพท์

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การวางแผนและการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย การรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การรักษาความปลอดภัย การจัดสาธารณูปโภค/สาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง โครงการที่จัดขึ้นโดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อตอบสนองนโยบายปีท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรโดยใช้ทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ชนบทให้เป็นประโยชน์ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยว 3 ลักษณะ คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ 2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และ 3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว

ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) หมายถึง ศูนย์วิจัยที่ทำหน้าที่ทดสอบพันธุ์พืชจากต่างประเทศ ขยายพันธุ์พืช ศึกษาวิจัยด้านการปรับปรุงพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต วิทยาการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะไม้เมืองหนาว ที่ผ่านการทดสอบสู่เกษตรกร พร้อมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรรวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาดูงานและฝึกอบรมสำหรับผู้สนใจ ในปี พ.ศ. 2542 ได้รับอนุมัติให้ดำเนินงานตามโครงการ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2548

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมกิจกรรมของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรับความรู้และความเพลิดเพลิน มีความสามารถและยินดีที่จะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งและให้บริการของศูนย์ฯ